

CATALANA

REVISTA

Any V

Barcelona 31 de Juliol de 1922

Núm. 123

EL CAFÈ

Amichs, prenguem cafè ran del foch, fumèm y conversèm.

Una gran escriptora francesa deya que per ella no hi havia pler més gran a la vida que la *conversació*.

Jo afegiria que'l complement d'aquesta felicitat, es un poch de neu a la montanya, vista de lluny de darrera'ls vidres, un poch d'ausina d'aquelles montanyes cremant a la xemeneà, un xigarro y una tassa de cafè.

El xigarro pot esser d'estanch, a falta d'altres; el cafè ha de ser superior.

El cafè s'assembla a n'els melons y a n'els poetes, en que no hi hà cosa més rica si són bons, ni rès més intolerable si són dolents.

Un'altra semblança té ab els versos, y es qu'ademés d'esser bona y pura la sustancia, ha d'estar ben fet.

Del cafè fabricat per mi a n'el de la minyona (mal m'està'l dirho) hi va la mateixa diferencia que dels *Diàlechs* de Plató a les histories de *Rocambole*.

No creguèu en l'influencia dels diferents sistemes mecànichs; el mateix té maquineta russa, qu'alemanya, que de circulació, que barret de friseta. Lo essencial es la calitat del grà, el bon torrat y'l geni del cafeter.

Contemplèu dins la tassa de porcelana aquest licor negre com la nit y brillant com les estrelles. Fèyslo brollar de dins la cullereta: veurèu quina transparencia d'àmbar y quina olor balsàmica. Bevèune uns quants glops; y si teniu la inteligencia tèrbola, serà com que posar oli a un llum.

Me'n pren com a un cavall, qu'abans d'un viatge llarch y fadigós li solen donar una llesca de pà mullada ab vi, per que tenga delit y fortaleza. Ei meu pensament beu dins aquesta tassa la llevor de les idees, la llum de les imatges, fins y tot el *Diccionari de la rima*; y quan n'està ben abeurat, passa d'un

món al altre ab quatre bots, per dins la fosca de lo desconegut, com un llagost de foch ab ales blaves y botadors elèctrics.

* * *

Vos contaré una historia mólt rara, qu'explica la virtut d'aquesta misteriosa y celestial beguda.

Ja sabèu que damunt el cel de l'antiga Grecia, hi habitava tota una cort de Déus majors y menors, per l'estil del cel-ras qu'haurèu vist en el Teatre.

Quan la tramontana del nou temps y les noves creencies va arregussar y engegar lluny d'aquell cel la cort divina del Olimpe, una donzella grega, tota cor y tota bellesa, feel a n'els Déus de sos pares, determinà fugir també, darrera ells, lluny de la seua patria.

Però abans d'empendre'l séu romiatge, omplí un canti d'aygua d'aquella font anomenada la font *Castalia*, ahont els poetes y'ls artistes s'inspiraven y bevien els séus ensomnis y les seves visions maravelloses.

La pobra donzella confiava que bevent de tant en tant qualche glopada d'aquella aygua santa, sortirien a ballar al entorn d'ella dolces imatges, y a ferli moxonies y distrèurela del anyorament y la tristesa, en mig de la soletat del desert.

Ab el gerricó damunt el cap y llàgrimes en els ulls, prengué'l camí del Orient.

Ja havia caminat tres dies y tres nits; y vataquí qu'un capvespre, sol post, plena de cansament y de sòn, tombada damunt l'herba, s'adormí baix d'un arbre; y l'ànfora qu'havia dexada ran de la soca, lliscà y caygué, y s'escampà p'en terra l'aygua de la font de *Castalia*.

De la terra humida d'aquella aygua miraculosa, besada pel sol, nasqueren llavors unes plantes inconegudes, de flor blanca com la neu; y dins poch temps n'hi hagué per tot el camp.

Hi picaren els aucells; y'ls xotets pasturant ne menjaren.

Y'ls aucells exhalaren melodies may sentides; y'ls anyells saltant y belant, com esperitats, casi parlaren; y'ls pastors s'ho miraven, plens d'estorament y de sorpresa, sense donarse compte de semblant exaltació.

Aquella flor blanca, filla del sol d'Orient y de l'aygua de la font de Grecia, era la flor del cafè.

Per axò aquest filtre negre, com els fills de Cam, qu'es el color dels desterrats, ens tramet la locura de l'inspiració que bevien els antichs a les ones clares de la font de Castàlia, ahont va omplir la seva gerra la donzella grega feel als Déus olímpichs. Per axò aquesta essència fecundant obri les potencies y fa brostar la fantasia, com una pluja d'Abril.

* * *

Aquesta historia no la m'han contada. Ha sortit de la tassa que tench davant mi.

Si no vos agrada, ne té la culpa'l cafè d'avuy, qu'era un poch claret.

JOAN ALCOVER Y MASPONS

Febrer de 1887.

EN EL TEMPLE

*Dins el temple agenollada
¿no heu vist may venir l'amor,
plena d'afany la mirada,
mig creyent, mig pecador?*

*No l'heu vist prop la cortina
de la porta del creuer,
qu'us pressent, qu'us endevina,
qu'us espia tafaner?*

*¿No l'heu vist còm s'encoratja
y va al altar poch a poch,
y treu de Jesús la imatge
per a posarse en son lloch?*

*Si axò heu vist, ¿en vostra pensa
cap núvol no s'ha format
d'una mica de temença
y una mica de pecat?*

*L'amor no es sant com caldria,
però massa qu'ho sabéu
qu'ell per vós se damvnaria,
y axò... ja li perdonèu!*

*Li perdonèu, puix sóu bella,
qu'us trenqui la devoció
quan dintre'l cor s'esbadella
la rosa de passió.*

*Li perdonèu, puix sóu dòna.
aquest pecat... y altres mólts.
La vostra ànima es tan bona!
Y'l perdonar es tan dolç!*

*Y ell que per sant no's tentia,
ell, apenat y confós,
que creyent esdevindria
si pogués pecar ab vós!*

LLUIS VIA

TROSSOS DE DIETARI

... Y avuy mateix ha vingut el mestre. He tremolat del cap als peus. Un dubte estrany s'ha apoderat de mi:—¿què dirà?— S'ha mirat l'obra per tots els costats; ha observat totes les línies; del davant, de *perfil*, terciades; per sobre, per sota, acostantshi com volguent menjarse la *terra*, apartantse igual que'n fugís espantat: axecantse de puntes, ajupintse fins a quedar-se casi sentat als rejols, volguent trobar, en fi, alguna cosa per apallícar-me, y, l bon home, casi suhant després d'una observació tan entretinguda, se m'ha girat somrihent y ha dit: «*La pompiérie est morte; ça ira en toute hâte; oui, oui je vous souhaite;*» y jo que feya rato que'm trobava lligat per totes les angunies que m'estrenyiren el cap y'l pit y les mans y'ls peus, m'he quedat trist, molt trist, per que mentres *Monsieur X* mirava l'estàtua, en ella hi he vist defectes y més defectes; sobre tot, m'he adonat de que la cara era torta, ben desequilibrada y... ¡no he gosat dirli al mestre, si ell també l'hi veyia! ¡Per que'm felicitava! Aquell semi-orgull que m'ha entrat al sentir que no hi trobava res m'ha privat de consultarli'l meu dubte, ¡Y a quí! Al home que m'havia donat tantes pallices artístiques; al mestre, que jo no donava un cop de dit a la *terra* sense una afirmació d'ell, no he sabut preguntarli si era veritat lo que jo veyia en aquells moments de temor-frissança durant la seva observació. ¿Per què?... ¡El dubtel que no he sentit esgarrifança més tremenda que la que fa sentir l'incertitut d'alguna cosa, el pensar qu'un no està segur de lo que fa, el no saber lo qu'ha de creure, si veu ben bé'l natural, el creure que'ls demés s'enganyen quan el corretgexen; el dubte que m'ha fet dubtar del mestre! Llavors Mr. X tal vegada se n'hauria apercebut y qui sab si darrera d'aquell me n'hauria vist d'altres de defectes, més dels que jo veyia, y per xò m'he complagut en fruhir tristament l'alegría artificial, filla d'aquell semi-orgull, d'haverho vist jo, primer qu'ell m'ho hagués indicat. Però... ¿què hi sabia jo? *Ça ira*. ¡Y bé! Com més pensava en aquests mots, m'anava entrant més el dubte. ¡Quína tristesa—*mon Dieu!*—més crudel, dubtar del mestre! *Ça ira*, y jo veyia que no marxava bé aquell cap tòrt desastrosament y més quan l'he encarat ab el mirall desseguida que *Monsieur* ha baxat l'escala. ¡N'hi havia per desesperarse! Se m'ha desvanescut tot l'encant que sentia per la meua obra; ¡la primera feta lluny de l'Academia y fruyt de la meua imaginació! La primera que'm costava més d'un dia de no poguer sopar... per

pagar la sessió de model del dia vinent. La primera que m'havia fet vessar llàgrimes, al llegir les cartes de casa en les que ma germana'm deya que no podien pagar el lloguer, y que m'havia fet escriure que no podia enviarlosi rès, que passat el Juny, després del Salon... y la primera que se m'enportava totes les meves ilusions d'assolir prompte un sitial en els llocs preeminents del art. ¿De què m'havia servit tot el temps passat estudiant els òssos y la musculositat del model? ¿L'esquadrinyar ab cansament tots els plans del pellatge modelat? ¿El medir exactament totes les distancies, si la galta esquerra y l'ull del mateix costat eren un milímetre fora de lloch? Mes... ¿realment era aixís? Es que ja m'hauria corromput com tots. ¿M'hauria entrat l'orgull traydor, la corrupció del món que posa un rey en cada còs d'home? ¡Dubte! malehit, que ni confiança en un mateix dexes tenir, ni ab els qu'un sab que són superiors, ja que'ns sembla mentida que'ls demés no vegin lo que nosaltres veyèm, ni sentin com un sent, ni pensin com pensa un hom. ¡Corrupció del esperit del home! ¡Inteligencia malejada per l'alè podrit del món!...

Que'l mestre no havia vist aquell defecte, es ben segur per que me l'hauria dit; però tal vegada preocupat... massa content... ¡Quí, donchs, me treuria del dubte? Hi havia rès al món ab que jo pogués confiar? El mirall; ell no m'enganyaria y... ò'l mirall era un embustero ò'l mestre no hi veyia y jo menos; però'l mestre es un verdader artista, ha produhit obres capdals y jo a l'Academia *Julien* m'hi tinch guanyats els meus premis. ¿Què passava, donchs? ¡Quín dubte més esgarriós! Ab quins peus de plom té d'anar l'home quan arriba a certa altura! Fins aquí hont sóch els meus matexos desitjos m'hi han portat, l'alè mateix de caminar sens casi adonarmen m'hi ha fet arribar; però d'aquí a dalt, quan fàcilment se pot caure si un no expremeix pas tot el such de son cervell! Fins a mig camí l'home hi arriba sempre; al fi de la jornada'ls que no cauen espuetats arriben morts de cansanci, y'l que hi arriba a punt de tenirse dret, quín pit ha de tenir! En la carrera del art el que ha recorregut bé'l trajecte, quín cervell ha de tenir! ¡Deu meu! Axò m'espanta. Aquestes consideracions m'anorreen, m'aclaparen y'm fan dubtar sempre. Sóch a mig camí, ¿arribaré a la meta de les meves aspiracions?

M'he posat a treballar ab el mirall en una mà y la terra a l'altra y he anat posant plaques per equilibrar. Cada placa

semblava un cop de puny donat a la testa, per que no l'arreglava nó, que l'espatllava més. He dextat el mirall y he treballat ab mes propies forces. ¡*Mon Dieu! mon Dieu!* que tot lo que tocava m'ha semblat qu'anava pujant més que l'altre costat,... que se me'n venia a sobre per bofetejarme .. L'obra de la meua confiança; totes les meves ilusions; la clau de mes esperances qu'havia d'obrir-me'l cel tan desitjat de la gloria, s'enfonsava, lo perdía ¡quí sab si per sempre més! L'obra'm desapareixia sota les meves mans, que jo mateix l'estrafeya!... Però... ¿còm ho sabia jo? ¿Era veritat que no estava ben executada? ¿Era cert que l'espatllava? ¡Dubte horrorós; preocupació tremenda que s'ha apoderat de mi y no he sabut si treballava ab consciencia de lo que feya ò si no més fins allavors havia treballat el *barro* com els que comencen y ho veuen tot al revés!

¡O! mestre m'enganyava ò no hi veyal... Ni una cosa ni l'altra podien ser. Ell m'estimava fins a saberli greu que jo no fos francès per a obrirme més camí, y que hi veyal, proba evident n'eren les seves obres escampapes per tot el món; perque es un escultor, conciengut conexedor de la construcció de la figura humana més que ningú; les seves escultures són uns models d'exacititut anatòmica, un mirall de correcció, un encant de composició y bellesa. ¿Què succehia, donchs? ¡Malehit dubte!

O jo estava preocupat ò no hi veyal y aixís no servia per la carrera del Art. Lo primer no podia ser per que fa vuyt dies que tenia l'obra abrigada y l'he sorpresa fresca, sense l'aturullament del cansanci, ni'l pes de les hores fadigoses de treball ab model y veig per que m'ho diuen els premis, els elogis dels condexebles l'encoratgement dels mestres. Donchs, ¿per què no ho havia vist abans? ¿Era torta la cara? ¿El mestre podia veure totes les faltes? ¿No podia ser qu'estessem preocupats tots dos?... ¿Que... ¡*Dieu de Dieu!* ¡que'l model fos tòrt?... ¡Ah! ¡Un home que's nega en un mar de dubtes! ¡El model tòrt! ¡Fóra aquesta incertitut qu'he telefonat que m'enviessen el model desseguida...

y m'he quedat de cara a la finestra, contemplant per milésima vegada aquell empedrat immens de teulades—que tant te'n vaig parlar en mes primeres cartes—empedrat marejat de puntes, campanars, torratxes y para-llamps y xemeneys fu-

mantes qu'omplen l'espai de boyres grises falsificant ab gases cendroses el cel, pintantlo d'un color trist ben diferent del de Vilaneus, del que's veu des del cim de les montanyes que volten lo que fou niu dels meus amors. Y m'ha semblat avuy aquell afilerament de teules y rejols, un immens cementiri de terra vermella, sense muralles,—camp de corrupció de tot el món—quals límits se perdien en l'horisó, enllà d'enllà del confí de totes les nacions; barreja bruta de tots els colors y fums y boyres: un cementiri en el que hi havien calat foc per ser plè d'immundicia, y en el qu'encara hi cremaven en la pau del caliu, panteons y creus que's consumien en el silenci fumant aquells vapors grisos... Y'l fum pujava cel amunt com sospirs evaporadissos de les ànimes que fugien dels còssos empresonats dessota aquella interminable gleba roja y s'hi revolcaven frissosos de mellor vida...

He anat fruhint ab goig inexplicable aquella visió aterradora, per que des d'aquí dalt, des d'aquesta cambra de trenta tronchs caldejada pel sol al istiu y gelada per les glaçades al hivern, d'hont encara anyoro'ls deliciosos ploms que del hort de casa veyia; no'm sentia enterrat a sota, però... també pensava qu'a dintre y ben fondo d'aquelles clapes de teulades s'hi vivia, s'hi disfrutava'l goig de viure y s'hi treballava allà sota, per que'ls homes també trencaven ab son esforç intel·lectual aquella crosta y pujaven el camí diet de la Immortalitat... y he vist els fums esblaymats com esbufechs anyoradiços d'ànimes pobres que volien enlayrarse cap al ideal que l'artista persegueix; y aquells fums espessos que sortien rebents caragolantse com encenalls sortint del trench de la *garlopa* m'han semblat les sotragades, els rumflets de les ànimes dels artistes—sos que fugint de la terra bruta s'enlayraven omplint els espais grans, d'àtoms—despresos al balandreig de llurs ales—cobrintho tot del polsim del séu esperit dominador, entelant les petites potencies qu'enlloch arriben faltades de la força poderosa del talent—que no's compra—y que tant se necessita avuy, per no morir ofegat en el mar de la corrupció moderna, ni axafat pel pes colossal dels verdaders genis.

Dubte m'ha semblat axò també, per que no he cregut que sota una crosta tan gran de terra vermellosa, s'hi visqués tan bé, s'hi produhís tant y bé, y s'hi treballés ab perfecció...

¿S'hi vivia bé? ¿S'hi produhía força y bé? ¿S'hi treballava ab verdadera perfecció? És ben veritat que s'hi treballava, s'hi

produhí y s'hi vivia... però... ¿bé? Dubte tot, tot, fins lo dels fums y de la gloria, per que he pensat desseguida que'l fum venia dels fogons dels pisos—y podia ser sospirs d'ànimes pobres ò malediccions de burgesos, ò expansions de satisfacció dels milionaris;—y de les fogaynes dels vapors, y que tal vegada era condensació dels renechs dels amos ò rebulls d'ira dels treballadors y que tot, tant les unes coses com les altres, se fonien com els fums embrutint ab sa evaporació aquell cel, de sospirs de pobres que no poden viure, de malediccions dels panxa-contents, de rialles dels ben provehits d'or y, perfums indignament llençats sobre aquelles boyres per les fembres dels banquers y ricatxos, les quals gasten un dineral en olors insanes, capital ab el qual se podrien axugar rius de llàgrimes dels desheretats de la fortuna; tot fum que's fonia en l'espai immens del oblit dels homes; evaporacions de la gran corrupció del món, materies inflamables sortides totes del femer ben provehit de la societat moderna, d'aquesta bassa de suchs de tots els còssos que rebull pudenta, prenyada de gasos com si haguessen d'esbotzar el món en trenta mil bocins per caure cada esquerdís en el fons del espai dels astres plens de vida y llums, que roden amarats de bona sava y nó de podridura y corrupció com la Terra dels homes...

* * *

Mitja hora feya que filosofava sobre'l dubte, quan ha entrat el model.

—Despúllat desseguida.

—*Monsieur!*...

—Y afanyat, que tinch de sortir de dubtes.

—*Trop tart, monsieur.*

—Plegarèm desseguida y guanyaràs la *journée* entera.

—*Bien bien...*—

Tot content ha pujat al tamborell. L'he posat que si tinch prou mal-ànima'l clavo; y com m'ha vist nirviós, ni's bellugava. He fet un detingut reconexement pitjor que'l mestre. El model s'ha mogut y de poch no li dono una *plantofada*. Me venien ganes de lligarlo, com ho feya aquell pintor italià, boig, que subjectava'ls models per les orelles, pel coll y pel nas, ab fils clavats a les parets y al sostre. L'he tornat medir

tot, he repassat tots els punts, comprovat les proporcions; tot anava bé menys aquella galta que sempre he vist torta y... la del model no ho era, nó, que tornant ab el mirall, m'ha presentat l'home d'una figura correctíssima que jo may sabré imitar, y he vist la meua obra, magre, *bombera*, faltada de tot y m'he sentit incapaç de tirar avant, inútil per fer res may... Desesperat, he fet trossos del vidre que tenia entre mans, he pagat al model, he abrigat l'estàtua després d'axafarli'l cap ab un cop de puny y he caygut en l'*otomana* cansat, suhant angúnies y, trist, molt trist, dubtant sempre, martirísat de no poguer saber may si l'home es prou capaç de conèxers els seus defectes y saber veure clar els dels altres...

«¡Ah! ¡Dubte crudel, fins ahont m'has portat avuy! ¡Que aviat hauria dubtat de que jo fos jo... ¡Dubte malehit qu'ho fas veure tot al revés»

* * *

Míra: cansat de seure, m'he acostat al armari de les cartes y he agafat la de les academies del curs y tot m'ha semblat dolent, *pompier*. Les que m'havien premiat ¡si'n tenien de defectes! les altres... no les he esparracades per que he dubtat de ferho... He regirat les de les Ilustracions, *Figaros*, *Art Français*, tot dolent, *Gil-Blas*, *Le Rire*, tot cursi, estrafet, lleig; he vist els dibuxos de quan vaig començar y he esclafit una riallada llagrimosa... he fullejat la de fotografies, que hi tinch tot lo bo, antich y modern, y'l dubte'm feya exclamar a cada un: ¿axò es bo? ¿Per què?—ho diuen—y bé; ¿els qu'ho diuen, ho saben? ¿No s'enganyen? ¡¡¡Conxo!!! No he pogut més y les carteres, els dibuxos, l'obra, els *palillos*, y fins la casa hauria tirat per la finestra si'l dubte mateix de que jo no era capaç per ferho no me'n hagués privat.

¡Ja veus fins ahont arriba'l dubte! ¡Y encara fins aquí ray! Es ben poca cosa, per que, cansat de tant dubtar, anava a sortir del taller ben disposat a esplayarme en un *cabaret* ab els companys d'academia, quan al tancar la finestra he vist que'ls raigs del sol entraven horisontals dins el quarto, esblaymats per les boyres dels horisonts bruts de fums y l'he vist al sol, com baxava a la posta darrera d'aquelles boyres y l'he volgut contemplar com se fonia aquella llum rogenca darrera la mar

immensa de teulades, extensa bassa de sanch *glayana*, mentre he pensat en els fadigosos principis de ma carrera, en aquells anys passats amanerantme, mentre creya de bona fe les paraules d'aquella qu'es la dòna del carnicer; en els primers dies de ser aquí, en les setmanes passades a pal·liça diària pel mestre y sobre tot en lo qu'he pensat sempre... que per fer rès ja era vell... ¡26 anys! ¡Masses! Tot el mellor temps perdut y tant que'n necessitava per desamanerarme... ¡Ja'n tindria!... Els que tinch,... un home!!! ¿Y les ilusions? aquella gloria? el pervindre? la fortuna?... Tot fos en el mar del dubte; tot, tot, tot: per que dubtava de que'ls afortunats fossen feliços, de que'ls qu'arriben a tocar els plechs de la Gloria estessen contents y de que'ls ilusionats que somnien en ventures, pervindres falaguers y riqueses, poguessen lograr may son objectiu.

Y després de tot... ¡Gloria quan ja s'es vell! Es ben poca cosa... ¡Quan era jove... quan el camí de la vida sembla fàcil, y vetaquí qu'he dubtat de que hi pogués haver ningú content al món y pensat també que totes les meves cabories podien ser filles del egoïsme y, avant... un altre dubte que m'ha fet tancar la finestra per enfosquirho tot y provar si dubtaría de que siguent fosch no's veu rès, però ni may! per que m'he adormit y somniava que'l dubte'm seguia com l'ombra.

Lo d'aquesta nit t'ho diré en altra carta. Ara ja m'he desfogat per avuy, però necessito ferho encara mólt més. ¿Ho faré? Malehit dubte...

J. BERGA BOADA

CANTO EMOCIONS D'ADOLESCENT

*Un jorn dintre mes venes hi circulà la vida
que'ls homes en llur cursa s'endú ivassosament;
vaig veure en mi esperances y desenganys, y a mida
que d'una impressió nova sentia la punyida
a balzegades fortes m'anava el cor crexent.*

*Y avuy qu'aquella sava per sempre es extingida,
les emocions recompto dels anys d'adolescent.*

ÓCTAVI SALTOR

PLAUTUS, NOVELA DE JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

(Continuació)

El vell ateniense referia com Hèrcules havia depurat la cursa afrosa del brau ab la potencia de sos muscles, engrapantlo per les banyes monstruoses, com els dos enemichs afermaven peus y potes en el sòl per a fer més intèns l'esforç, com el flagell cretense treya espurnes de foch per sos ulls inflamats, mentres Hèrcules invocava la protecció de sa dida Juno, en tant que tota l'illa s'era estremida d'horror fitant aquell esforç colossal que havia de termenar ab la vida d'un dels rivals. Fins els déus devallaven del Olimp per a contemplar la lluyta. El brau ilençava afrosos bruels, babejant d'aytal faysó que la bromera cayguda de sa boca contorsionada per la poxança de la tensió de sos membres formava un reguer que devallava vers el mar. Hèrcules, afermant sos punys en els corns corvats, ab el pit potent damunt del front boví y'l rostre abscondit entre'l pèl aspre de la fera, inflava sos braços ab el continuu esforç fins que semblaren tronchs nusos de roures milenaris. Cap dels rivals podia moures, la força del un equilibrada per la del altre, fins que'l fillol de Juno ab un suprèm atach capgirà la testa del monstre y aquest, perdut el sosteniment d'una pota, caygué al sòl ab un bruel axordador. Plautus explicà com Hèrcules engrapà la llengua del brau y l'arrencà de la gola, com sos dits penetraren en les conques flamejantes y les buydà y per fi ab un sòl colp de sa llorda massa axafà la testa del brau.

Lai escoltava la narració y son esperit s'enlayrava ab la descripció de la lluyta, son rostre expressava les diverses impressions que li causaven les paraules de Plautus y de nou se sentia tan ardit com Hèrcules, mentres fitava l'Ida que havia contemplat l'èpich encontre, mes quan detornava les nines, creuant sos esguarts ab els d'Helena que no'l dexaven ni un moment, oblidava les glories del lluytar per a pensar solsament ab les delicies apacibles del capdellar la llana d'una nova Omfalia.

El vaxell dexà de seguir la costa y's llençà ardit mar endins.

Ans de que'l sol s'abscondís pogueren veure a mà esquerra la ratlla brumosa d'Egitia, posada com una fita ab sa pariona Citera entre Creta y Laconia. Després que l'Ida s'hagué esfumat en la llunyania y Egitia era un punt en l'horisó, Plautus se retirà a sa cambra, car la serena l'emmalaltia.

Helena y Lai restaren empresonats per la bellesa de la nit, l'un al costat del altre, sense gosar dir res per a no torbar la

placidesa que'ls envoltava. Naya, vençuda per la sòn, s'havia dormit inclinant la testa damunt dels genolls d'Helena, y en un cayre de la popa, darrera la parella, el fidel Tanis, arrupit com un cà, marmolava pregaries a déus extranyes. En la conca del cel les constelacions brillejaven ab tot llur esclat. Ací, Castor y Polux, aparellats mateix qu'ho estigueren en vida, més enllà Pelió ab tota sa magnificencia y après Arctus, el bover. Parpallejava Casiopea formant una cadira y s'esparsien lluminichs Pegasus, Andròmeda, Persèus y Calisto ab son cà. Al cim de les testes, com un lleu esqueix de boyra, s'escampava la gota de llet que Juno dexà caure de son pit sagrat al sentir la mossegada d'Hèrcules quan l'alletava.

—Te plau el mar, Helena?—féu Lai trencant el místich silenci.

—Só filla de nauta y'l mar ha sigut mon amich de tota la vida. Conech ses belleses, mes també só sofert ses ires quan el pare Neptú arrugava les celles. Ara'l veig més bell que may,—afegí sospirant.

—Prompte l'hauràs de dexar, Helena.

—¿Per què dius axò, Lai?

—Per que al arribar a l'Atica, de segur ens abandonaràs, tu y Naya ta companya. Bé sabs que no ets esclava y que no tens més amo que ta volentat.

—Es qu'us havèu cansat de mi?... ¿Desitja Plautus que m'allunyi?... ¿Hont vols que vagi, ara, sense pares, sense llar, més isolada qu'un escull en el sinus intermenable?

—Ni Plautus ni jo'ns havèm cansat de ta companya. Síguen mos déus testimonis de que no voldria separarte de mi, car tu, Helena, ets el tresor més preuat que mon vaxell porta; però ¿es qu'en ta vida no hi ha hagut rès més que tos pares y ta llar?

—Rès més, Lai. ¿Quína altra cosa podia haverhi?

—¿Es que tes nits han sigut albes com les neus del Helicó? ¿No ha torbat may tos somnis el recort d'un'altra imatge?—

Helena fità candorosament la faç de Lai.

—¿Què vols dir? ¿De quína imatge parles? ¿Creus—afegí riguent—que sóch de la sanch d'Edip per a desxifrar enigmes?

—¿Conexes l'idili de Cloe la pastoreta? Tampoch ella'n sabia rès de cap imatge, però ses nits eren tristes quan Daphnis s'allunyava.

—No't comprench, Lai. Sols sé que si mon amo es ma volentat ella'm diu que sóch ta esclava.

—¿Es cert, Helena?—féu Lai prenentli les mans y devorant-la ab els ulls. —Ets ma esclava per que mon Chios ha passat al vaxell de Bastra, ò...

—Nó, nó, Lai; sóch ta esclava per que mon esperit sent el jou suau del teu. Jo no la capexo bé aquesta sensació, però comprench que ma patria serà la terra que tu petgis, ma família la teva companya, ma sola ambició escoltar ta veu y sentirte a ma vora. Axis parlava ma mare a son espòs una nit que sota el pòrtich del nostre casal contemplaven la serenor de la volta del cel... Donchs, bé, Lai, mon senyor, jo vull seguirte per tot arrèu com ella seguí a mon pare, fins que llurs vides s'extingiren entre les aygues del Egeum.—

Lai ofegà un crit de joya y sos dits estrenyeren nirviosament les mans d'Helena, son rostre s'apropà al d'ella y l'ardentor de llurs alès se confongué. Tota l'estelada s'era enfosquida, car la llum dels estels passà a les nines de la parella. Els polsos de Lai bategaven més apressa que les martellades del hortator y en la penombra de la nit el sí d'Helena, mig descobert per la estreta amorosa, aparexía blanch, superb, agitat per la respiració desbocada. Lleu com un sospir s'esvahí la remor del primer petó bescambiat y Helena, quasibé esvanida sota la suau carícia, colltorçà la testa damunt del pit de Lai y s'aferrà ab les dues mans en el coll d'ell com si hi cerqués apoy.

—Mon Lai, mon hèroe...—

Naya, desvetllada, fitava, sorpresa, el grupu... Tanis, al mateix temps s'havía axecat d'un bot y sos ulls esquerps miraven al entorn, pel mar y pel bastiment, com si cerqués quelcom, mentres son puny afermava un'arma abscondida entre'ls plechs de sa roba.

—Juraria per Bai, esperit volander, qu'havía ohit el xiular d'una fletxa...—marmolava entre dents.

A trobarse Plautus en la coberta, hauria vist ab els ulls de la fantasía a Eros, amagat y riguent joyós, mentres en ses mans encara hi tremolava la corda de son arch y en son buyrach enflocat hi mancava una sageta...

* * *

Melos, la divina, aparegué entre les boyrines matinals al setè jorn després d'haver dextat les costes de Creta. El vaxell lliscava pel mar més ràpit qu'una gavina, car Neptú y Eolus

afavorien a Lai com si volguessin protegir els novells amors que florien magníficament entre'l rondinar de les ones. Plautus passava llargues hores en la coberta platicant ab els enamorats y empeltant en l'esperit d'Helena tota la noble sahó de sa inteligencia. L'himenèu no s'era celebrat, car davant dels déus, Lai havia promès endarrerir la cerimonia fins que'l fi que'ls duya a l'Atica estigués assolit, mes entretant a manca d'epitalamis inspirats, filaven un idili calme y sota'l parpalleig dels estels, com un ideal encens, pujaven apassionats y fecons en delícies els petons dels aymants.

Les Ciclades se trobaven enfront, tota la sembrada d'illes que florien en el mar Saronicus y des d'aleshores vegeren més sovint tota mena de naus que texien una invisible trama d'esteles damunt del mar endormit.

Lai prengué precaucions, tement no solsament les naus perses que podien haverse arriscat a baxar fins al extrèm de les Ciclades, sinó també'ls acoblaments de bastiments pirates que de tant en tant dexaven llurs cataus y assolaven les costes; els de Pentàpolis y Quersonesus Magna arribant fins a Naxos y Andros, y'ls de l'Asia Minor baxant fins a les costes de Laconia.

Mes tot aparexía calme. Qualques galeres d'atrebits fenicis bogaven vers Ponent, anant a Siracusa, flor de Sicilia que crexía ben assahonada, ò més enllà encara, fins a Emporium, Gades y àdhuc Olisipo, vora'l Tagus, al extrèm del món.

Avençaven despay els llorts vaxells lacedemonis venint de Seriphos, d'Andros y de l'Eubea y sols una vegada pogueren veure entre Siphnos y Egina, tres galeres d'Atenes qu'axecaven trofeus y al entorn suraven un sens fi de despulles y cadavres mostrant que la lluyta havia estat renyida.

Lai se llençà vers la Grecia ab ressorgit coratge. Els vents ara, s'havien abscondit en les grotes eolianes y la vela, inútil penjall, fou arriada, però'ls remers cruxien com may ab l'esforç dels esclaus remers y en la popa s'hi anava dexant un ample rastre d'escuma.

(Continuarà)

DELS LLIBRES NOUS

LA DIVINA COMEDIA

traduhida per Narcís Verdager y Callís

Cant Primer

L'ESGARRIAMENT.—EL FALS CAMÍ.—EL GUIA SEGUR

*En esse'a mig camí de nostra vida
em vaig trobar dins d'una selva fosca,
car havia perdut la via dreta.*

*Ah, y quant de dir com era es cosa dura
aquella selva espessa, aspra y salvatge,
que, de pensarhi sols, la por ja torna!*

*Tant es amarga, qu'a la mort fa vores;
mes en tractar del bé que vaig trobarhi
diré les altres coses allà vistes.*

*Com en tal lloch entrí, no sé explicarho:
tan ensunyat estava en l'hora aquella
en que dexí la via veritable.*

*Mes, quan hagut arribat d'una collada
al peu allà hont aquella vall finia
qu'omplert el cor m'havia de temença,
vaig mirà'al cim, y viuli les espatlles
vestides ja ab els raigs d'aquell planeta
qu'a tothom dret per tota via porta.*

*Una mica llavors la por vaig perdre
que del cor en l'estany m'era durada
la nit que jo passí tan plè d'angunia.*

*Y com aquell que, fòra ja del pèlach,
ab l'alè fadigós, des de la platja,
es gira y guayta l'aygua perillosa;*

*axí'l meu ànim, fugitiu encara,
va girarse endarrera per reveure
el pàs d'hont may sortí persona viva.*

*Quan reposat el còs hagut una estona,
torní a trescar per la deserta costa,
talment, qu'era'l peu ferm sempre'l de sota.*

*Y, quasi al punt d'empendre la pujada,
vetaquí una pantera ardida y àgil,
d'una clapada pell tota coberta,*

*que d'allà al meu davant may se morta
ans mon camí talment entrebancava
que molts cops me giri a punt de tornarmen.*

*Del començ del matí era ja l'hora,
y'l sol anava amunt ab les estrelles
qu'eren ab ell quan la Bondat divina*

*mogué, al principi, aquelles belles coses;
y, axí, d'esperar bé d'aquella fera
de l'alegroya pell, motius me daven*

*l'hora del dia y l'estació tan dolça;
mes no tant que pahor no'm fes la vista
d'un lleó qu'allà enfront viu adreçarse*

*(com si vingués, aquest, de mi al encontre
ab el cap alt y ab rabia famolenca:
tant, qu'espantarsen l'ayre fins semblava),*

*y d'una lloba, que de les fams totes,
en sa magror, semblava agullonada,
y que ja féu a molts viure en miseria.*

*M'afexugà fins a tal punt aquesta,
ab la pahor que de sa vista exia,
que perdi l'esperança de l'altesa.*

*Y tal com es qui tresoreja ab ansia
y'l temps li arriba portador de pèrdues,
qu'en sa pensa sols té tristor y quexa;*

*axí'm dexava aquella inquieta bestia,
que, a poch a poch, venint al meu encontre,
vers hont s'apaga'l sol recular fèyam.*

*Mentre jo avall esferehí fugia,
davant mos ulls vaig veure un aparèxer
que, per son llarch callar, semblava frèvol.*

*Aquest allà en el gran desert en veure,
—Tingues pietat de mi,—li cridí al acte—
sigues qui sigues, home ver ò una ombra!*

—Home no sóch—digué;—però fuy home,
y'ls meus pares, tots dos, lombarts van ésser,
y Màntua d'un y altre fou la patria.

Nasquí sub Julio, mes ja cap als últims;
y sola'l bon August vaig viure a Roma
en temps dels déus enganyadors y falsos.

Poeta fuy, y cantí aquell justíssim
rebrot d'Anquises que vingué de Troya
després que fou cremada Ilion superba.

Mes, tu, ¿còm es qu'a tants d'enuigs retornes?
¿Còm es qu'al delitós mont no ascendexes
qu'es de tot goig la causa y'l principi?

—Donchs, tu, Virgili ets? la font aquella
qu'expandeix del parlar un riu tan ample?—
li responguí, ab la cara avergonyida.—

Oh dels altres poetes llum y honra!
Vàlgam el gran amor y'l llarch estudi
que m'han fet recercar la teva obra!

El meu autor tu ets, y tu'l meu mestre;
tu ets, tu sol, aquell de qui aprenia
el bell estil qui la meua honra ha feta.

Mira la bestia que'm fa fe'endarrera!
Dónam ajut contra ella, famós sabi,
car me fa tremolar veñes y polsos!

—A tu't convé seguir un'altra ruta,—
me respongué, llagrimenjar veyentme,—
si vols exir d'aquest indret salvatge;

que aquesta bestia, de la qual t'exclames,
no vol que ningú passi per sa via;
mes tant li ho impedeix, que, irada, occeixlo.

Tan malvada y cruel es de natura,
que may veu sa avidesa satisfeta,
y, après del past, té major fam encara.

Són molts els animals ab que s'ajunta,
y més seràn encar, fins que la faci
mort'l Llebré', en venir, entre tortures.

No nodriràn, a aquest, metall ni terra,
sinó virtut, amor y sabiesa,
y sa nació serà entre Feltro y Feltro.

Salut serà d'aquella humil Italia
per qui morí la virginal Camila,
y Eurial, Turn y Nisus, de llurs nafres.

De vila en vila aquestirà trayentla
fins qu'al Infern de nou l'haurà tornada,
d'hont de primer la féu sortir l'enveja.

Millor, y donchs, per ton profit, judico
qu'ab mi te'n vinguis, y seré'l teu guia,
y't duré a un lloch etern, d'ací trayente,

hont ohiràs els clams sense esperança,
y'ls esperits antichs veuràs dolentse
y cridant, cadascun, la mort segona;

y après veuràs aquells qu'estan joyosos
en mig del foch, car l'esperança tenen
d'anar entre'ls salvats quan l'hora'n sigui.

Si pujà'hont són aquests després volguessis,
un esperit hi haurà d'axò més digne
que jo: ab ell restaràs quan jo partexi;

que aquell Emperador qu'allà dalt regna,
per que contra sa lley rebel vaig ésser,
en sa ciutat no vol que per mi s'entri.

A tot arrèu impera, y allà mana;
allà hi hà sa ciutat y son alt setí.
Oh, que felíç aquell qu'Ell hi destina!—

Y jo a ell:—Te requeresch, poeta,
per aquell Deu que tu no conegueres
(a fi que d'aquest mal, y pitjors, fugi),

que'm conduhexis allà hont deyes ara
per que la porta de Sant Pere vegi
y aquells qu'estan, segons has dit, tan tristos.—

Llavors partí, y jo li aní darrera.

FOLKLORE

UNA TRADICIÓ DEL SANT CRIST DE LA CASA MISERICORDIA DE BARCELONA

(Contada per Francisca Riera)

Es ja d'antich que'l servey de la Casa Misericordia està confiat a monges que cuyden de les nenes asilades que manté la casa.

També fóra antiquíssima una imatge del Sant Crist qu'estava a la clausura, cosa qu'ara ignora la que'm conta la present tradició, si's conserva la dita imatge, però es fàcil que's conservi, majorment per qu'en aquell temps en que hi era educada, hi tenien molta devoció, y les monges velletes els contaven aquesta tradició com una cosa certa.

Una de les monges se dexà ilusionar tontament per un jove que la pretenia y en lloch d'esquivar la temptació, ja que s'havia consagrat ab vot de virginitat a Deu Nostre Senyor, consentí que l'esmentat jove la visités totes les voltes que li permetia'l reglament de l'Ordre, y ab l'excusa de qu'era un parent que sempre tenia negocis ab la religiosa, va lograr seduhirla. Convinguts un dia, ja ben resolta la monja, aquesta dexaria la porta del carrer oberta, el jove hi aniria a la nit, en una hora fixada, per realisar els desitjos tenebrosos.

La monja sortia de la celda quan sentí que queyen del rellotge de la Seu dotze hores, moment senyalat per l'escapatoria. Baxava silenciosament l'escala que dava al pati, y en un dels replans de la mateixa, hi havia l'antiga imatge del Sant Crist, la qual al passar la monja, va parlar axis: «Te'n vas y'm dexes.» La religiosa vivament impresionada per aquella reprensió amorosa de la santa imatge, se postrà de genolls davant el Sant Crist marvellós, pregant ab llàgrimes el perdó d'aquella vilesa qu'anava a cometre.

Tal com si's genolls se li haguessin clavat a terra, tota la nit estigué en aquella posició, y a la matinada, quan la Comunitat se dirigia al chor per l'oració, tingué la natural sorpresa al contemplar la devota germana, tan fervorosament postrada davant la piadosa imatge, que no's movia, malgrat ferli avinent que devia agregar-se a la comitiva per l'oració, fins qu'ab llàgrimes qu'enterniren vivament a tota la Comunitat, contà l'acció pecaminosa qu'anava a cometre y l'amonestació tendra y fundament compassiva que li dirigí'l Sant Crist, per lo que's sentia apenada y adolorida y ben resolta a ferne intensa penitencia tota la vida.

Axis fou en veritat d'aquella hora en avant, aquella religiosa sigué un model de religioses, sobre tot un exemplar de

penitència que coronà sa llarga vida ab un bell estol de mèrits que li prepararen una mort santa, morint com moren els sants.

EUGENI FLORÍ, PBRE.

ORACIONS

PER A CURAR EL MAL DE VENTRE

Entre l'art y la cuba
hi havia'l redemptor,
a gust de la senyora
y a fàstich del senyor.
Mal de ventre fort
càu a terra mort;
axí sia curada
aquesta criatura
com lo fill de Maria
no va ab trayció.

Els quatre versos primers d'aquesta oració me'ls explicava la bona avia (en Gloria sia) dihent qu'havia anat Nostre Senyor vestit de captayre a una casa rica per a que li donguessin aculliment. La senyora l'acceptà, emperò'l senyor, qu'era un avaro, no'l volia a casa seva, fins qu'al últim s'hi quedà, però ab la condició de dormir al costat del celler.

A la nit agafa al senyor un terrible mal de ventre y com no'l poguessin curar de cap de les maneres ni ab cap dels remeys, el pobre captayre va tornarli la salut ab una oració.

PER A CURAR UN TALL

Bon cop mal dat,
per les cinch llagues de Crist sigui curat;
un pare-nostre a la Santíssima Trinitat
per que'l tall de... sigui curat.

Si qui's fa'l tall es un animal, se diu al final:
per que'l tall del animal de... sigui curat.

PER A TREURE UNA BROÇA DEL ULL (Lo que diuen la canalla)

Una broça'n tinch al ull,
si es meva no la vull,
si es de Nostre Senyor, sí que la vull.

P. MIALET

NOTES D'ARXIU

SOBRE VINGUDA DE DOMINICHES A VICH

Es interessant, per lo que proba bé l'estima ab que anti-guament se tenien les Ordres religioses, un acort que trobo prèr per la confraria de parayres baix invocació de Sant Gabriel y Simeon, que tenia son altar y casa payral en el monestir de Sant Francesch del cairer del seu nom d'aquesta Ciutat. El dia 12 de Març de 1571, convocada la confraria a so d'es-quella y veu de pregó com era consuetut, s'alçà'l procurador primer y s'expressà en aquests termes que copio al peu de la lletra de l'acta presa pel notari Joan Torra:

«Honorables senyors:

A cada qual de vostres mercès es notori la perdua en que era vingut aquest monastir de Sant Francesch en lo qual es fundada aquesta nostra confraria, en tant que ha stat molt dies sens frares y quasi ronech y no res manco com ara ab la fauor del Senyor se es prouehut quey vingan y sia regit per frares del orde de sanct domingo los quals ja part ne han vingut y altres se speran en breu avenir, ho per millor dir foran ja vinguts sino per les vigents necessitats que te dit monastir la una que noy ha cambres al manco les que son mester a laltre en que noy ha roba axi de llits com altres. Per hont com los monastirs sian tan utils e necessaris a la ciutat y specialment aquest a nostra confraria per ser en ell fundada, ha paregut a nosaltres procuradors conuocar la present nostra confraria y de demanar a vostres mersès que serà de gran rahó que nosaltres com a ciutadans y maiorment com a confreres socorregam en les proposades necessitats a dit monastir y per quant en la confraria noy ha diners me par assis que de nostres boçes allerguem les mans en donar quaqual lo que açà devotio tocara exortant a vostres merces que procuren de ferho molt be y de tal manera que deu ne sia seruit.»

Immediatament s'obrí lo qu'ara'n diriem una suscripció y'ls 69 inscrits donaren quantitats segons llurs cabals, des d'un ducat a un sdu, resultat 29 lliures, 16 sous, pels frares de Sant Domingo.—(Curia Fumada, *Man.* 12 de Joan Torra, fol. 81.)

El dia 13 del mateix mes se reuni la confraria de Sant Eloy, Honorat y Santa Eulària y'l procurador féu semblant proposta en favor dels pares predicadors, afegint que per ajudarlos «es stat necessari ocorrer a tots los ciutadans y principalment als confreres de les confraries en lo mateix monastir fundades pera que en semblant necessitat los volguessen afavorir.» Y 31 dels confreres donaren quantitats semblants a les dels parayres resultant 17 lliures, 13 sous.—(Id. id., fol. 84 vers.)

Els sastres, qu'estaven associats baix l'invocació de Sant

Lluís frare y Santa Llucia, en la junta de 23 del mateix mes tingueren igual proposició y entre 27 donaren 16 lliures, 6 sous.—(Id. id., fol. 104.)

Aquesta quantitat s'augmentà fins a 19 lliures 11 sous y ab ella y lo que s'hi afegí en la reunió de 10 de Juliol de 1571 se'n féu una cambra del monastir.—(Id. id., vol. 12, fol. 21. A 11 de Juny de 1572 els sastres foren a fer una capta *«per acabar la cambra que dita confraria ja dies ha havia proposat fer en dit monastir»* reunintse altres 5 lliures 8 sous a més de quatre centes reiales y la porta de la cambra.—(Id. id., Man. 13, fol. 149.)

Axís els sastres contribuïren a la vinguda dels Pares de Sant Domingo.

Altre document, de 9 d'Abril de 1571, escrit en llatí, nos dóna més datos sobre l'entrada dels Dominichs en nostra Ciutat. Extractant y traduhint aquest document pot dirse que'ls Consellers de Vich considerant que'l monestir de l'Ordre y religió de Sant Francesch, antigament de conventuals però després d'observants, per llicencia del Papa y després per donació feta en poder del Senyor Bisbe de Vich pel Rvnt. P. Fra Francesch de Gusman, comissari general de l'Ordre, havia sigut abandonat pels franciscans; volent els dits Consellers que'l culte diví no quedàs interromput y desitjant que'ls frares de l'Ordre de Predicadors que com s'esperava ben aviat havien de venir y poguessen viure bé y sustentarse de lo necessari dedicantse ab descans al servey de Deu, hagut consell dels jurats y ab facultats de tots en el Consell de 28 d'Agost del any anterior y ab permís del Bisbe ò de son Vicari General, prometeren a Fra Esteve d'Encontra de l'Ordre de Predicadors, aquell any predicador de la Ciutat, a nom de tot l'Ordre Dominicaana y dels frares qu'havien de passar al convent antich y extingit de Sant Francesch, que de les caritats y almoynes del baci de les ànimes que's portava a la Seu y a totes les iglesies de la Ciutat se donaria al dit monestir ò a son procurador cada any xexanta lliures barceloneses per caritat de dues misses quotidianes y alguns aniversaris celebradors en l'iglesia del monestir pels frares predicadors. També prometeren que d'aleshores en avant els qu'entressen a cumplir el càrrech d'administradors de tal baci de les ànimes jurarien servir aquest pacte, constituhintse'ls consellers en nom de la Ciutat en protectors del monestir contra tothom y responent de tot. Axò va ser firmat pels baciners de les ànimes y pels consellers, ratificant els jurats y universitat de Vich el pacte ab fetxa del endemà. Aquest mateix dia 9 d'Abril el Vicari General en virtut d'autorisacions del Bisbe Fra Benet de Tous donades a Barcelona hont el Capítol de la Seu barcelonina vacant li havia

concedit permanèxer y ab fetxa 22 de Desembre de 1570 donà possessió del antich convent de Sant Francesch al Reverent Pare Fra Lluís Nadal, Provincial d'Aragó, el dia 8 de Janer del any 1571.

El modo de pendre possessió diu que fou entrant al monestir y clausura y obertura de les portes de l'iglesia del monestir prop del refector y finalment per l'acte d'entrar al hort del convent, y l'entrega de la terra y herbey.—(Curia Fumada. *Manual XVII* d'Onofre Coma, fols. 137 a 141.)

Per lo que revelen documents posteriors a aquestes fetxes, aleshores sols quedà al convent el Fr. Encontra y Fr. Miquel Archs conventual, que celebraven capítols, prenentsen acta com si's tractés d'una gran comunitat. A 27 de Desembre d'aquell any ja'ls frares eren quatre, presidits per Fra Miquel Blanch.

J. GUDIOL, PBRE.

SOBRE NOMENAMENT DE DEGÀ DE SANTA MARIA DE CERVERA

«Molt honorables e cars amichs hauem Rehebuda uostra letra/Et ala justa Requesta quens auets feta en ço que uolets auer Dega lo qual sie graduat e en altra manera sufficient aregir aquel offici personalment/e no per substituit nos Responem que per tant com lo loch es gran e notable e en semblants lochs souen se esdeuenen contractes entre alsçuns hauitans cerquariem persona que atots fos plaent e no sopitosa Et entretant auem Rehebudes letres dels Reuerents senyors abbats de sant Johan de perpinya e de banyoles dient que a nostre Senyor lo papa serie agradable si del deganat nos uolguesem proveyr a mossen Berenger gilabert lo qual es persona sufficient en ciencia e en tot bon nodriment e sobre aço auem Rescrit als dits senyors un inconuenient ço es que lo dit mossen Berenguer es canonge en la nostra Seu de vich on es necessari fier residencia e per consequent conue regir lo deganat per altre Et esperam la resposta de Cort de Roma/ e si nostre Senyor lo papa vol que aquella prouisio se faça no podem contrastar e sera perjudici Reparable per queus pregam que entro aiam la resposta de auinyo uullats auer paciencia en aquest fet car breument speram aquella e ab aytant lo sant spirit sie ab vosaltres Scrita en lo castell nostre de artes a xvi del mes de juny.

Bisbe de vich.

Als molt honorables e cars los paers de Ceruera,
xviii de juny any m.cccc.tres.»

(De la meua colecció).

FAUST DE DALMASES Y DE MASSOT

Llibres

LA DIVINA COMEDIA, TRADUHIDA
PER NARCÍS VERDAGUER Y CAL·
LLÍS.

A la devoció d'una viuda exemplar devèm la publicació d'aquests dos volums que contenen *L'Infern* y *El Purgatori* del Dant traslladats en versos catalans pel malaguanyat Verdaguer, a qui la mort no donà temps per fer lo mateix ab *El Paradís*, com era'l seu propòsit, dexant limitada la seva obra de traductor devot a la primera y segona part del gran poema.

La feyna de dur a la llengua propia un llibre estrany sempre l'hem tinguda per una de les més àrdues que pot emprendre un escriptor de consciència; però si'l llibre es d'aquests que perduren a través dels sigles y ha despertat ja diferents intents de versió total ò parcial, la empresa es molt més difícil y de mal fer: primerament per l'importància de l'obra qu'obliga a majors miraments, y segona per la obsessió del treball d'altri y la consegüent contínua comparació ab el propi.

En Verdaguer sembla haver salvat aquest últim perill volent oblidar lo que conegués de traduccions anteriors; per facilitar-se la fidelitat de la versió, transigí entre la terzina italiana y la prosa y adoptà'l vers blanch que li permeté traduhir ralla per ralla, prescindint de la ri-

ma però conservant la noblesa del ritme; y's llençà a la tasca magna a la que dedicà'ls escasos lleures que li dexava sa professió de jurisconsult.

No sabem si En Verdaguer, un cop completada la traducció, l'hauria revisada per darhi, com sol dirse, l'última mà, perquè'l que s'hi posa no'n queda may ben content; lo que podèm dir es que les dues parts traduhides reflexen magistralment l'original, que'ls versos són ben tallats, que l'obra en conjunt es digna d'un escriptor de veres y que demostra un gran conexeiment del idioma del Dant com el domini de la llengua propia, cosa tant com natural en un vigatà.

La edició es feta ab tota cura. Cent exemplars se n'han tirat en paper de fil fabricat a mà expressament a cà'n Guarro ab filigrana especial, dels que solament vint són posats a la venda. Són dos volums dignes de figurar en qualsevol llibreria exquisida y en tota biblioteca important, a pesar dels dos gravats ab que'ls perjudica la moda ò passa d'ara.

Gràcies a donya Francisca Bonnemaison, viuda de Verdaguer, pel valios present d'aquests dos llibres ab que ha honrat la memoria del seu il·lustre marit y bon amich nostre, y gràcies per haver enriquit així la nostra literatura y al propi temps la nostra bibliografia.

JUST CLARÓS